

Lunds universitet
Statsvetenskapliga institutionen
B-uppsats

STVA23
VT23
Handledare: Marie Stissing Jensen

“Det kommer inte vara lika fett att vara arbetslös”

En diskursanalys av regeringen Kristerssons arbetsmarknadspolitik

LUNDS
UNIVERSITET

Tim Gashi

Edvin Andersson

Abstract

Uppsatsen synliggör och diskuterar regeringen Kristerssons policy gällande arbetsmarknadspolitik. Uppsatsen anlägger en diskursanalytisk metod med ett teoretiskt ramverk baserat på Carol Bacchis "What's the problem represented to be" -teori samt Schneider & Ingrams teori gällande hur målgrupper för policy konstitueras och hur det möjliggör en viss politik. Bägge teorier skiljer sig från den traditionella synen på policy som svar på givna problem i samhället, uppsatsen undersöker istället hur policy formas efter diskurser som omger problemet och hur de diskurserna skapar problemet. Därför analyseras en diversifierad skara material för att ge en helhetsbild av regeringens syn på problemet, varpå analysen följer. Uppsatsen finner att regeringen konstruerat ett kostnadsproblem och en matchningsproblematik till följd av passivitet hos arbetslösa. Av detta följer kravinriktad policy gentemot arbetslösa. Vidare konstaterar uppsatsen att regeringen åtskiljer gruppen arbetslösa och sysselsatta där arbetslösa ses som ansvariga för problematiken gällande arbetsmarknaden, detta legitimerar den kravställande policyn ytterligare.

Nyckelord: arbetsmarknadspolitik, arbetslöshet, diskursanalys, Bacchi, social konstruktion

Antal ord: 7979

1	Inledning	3
1.1	Syfte och frågeställning	4
1.2	Bakgrund	4
1.2.1	Avgränsningar	5
1.3	Tidigare forskning	6
1.3.1	Studiens bidrag till forskningsfältet	7
2	Teori och metod	8
2.1	What's the problem represented to be?	8
2.1.2	Reflexivitet	9
2.2	Konstruktion av politiska målgrupper	9
2.3	Diskursanalys	12
2.4	Val och motivering av empiriskt material	12
2.5	Operationalisering	13
2.5.1	Operationalisering av WPR	13
2.5.2	Operationalisering av SCTP	15
2.6	Metodkritik	16
3	Analys	17
3.1	Analys WPR	17
3.2	Vad anses problemet vara?	17
3.2.1	En matchningsproblematik	17
3.2.2	Arbetslösa är passiva	18
3.2.3	Det finns ett bidragsfusk	20
3.3	Vilka antaganden bygger denna representation på?	20
3.3.1	Återinförandet av arbetslinjen	20
3.3.2	Politiker och experter definierar arbetslösa	21
3.4	Vad lämnas oproblematiskt?	21
3.4.1	Individuellt eller samhälleligt misslyckande?	21
3.5	Vilka effekter genereras av denna problemrepresentation?	22
3.5.1	Diskursiva effekter	22
3.5.2	Subjektifierande effekter	24
3.6	Analys SCTP	24
3.6.1	Definition av gruppen	25
3.6.2	Gruppens konstruktion	25
3.6.3	Gruppens makt	26
3.6.4	Gruppens placering i matrisen	26
3.6.5	Politiken som möjliggörs	27
4	Diskussion och slutsats	29
5	Referenslista	31

1 Inledning

Johan Pehrson i Sveriges Radio 14/4 2023 *“Jag tycker att vi behöver förstärka kontrollerna i A-kassan, vi behöver förstärka kontrollerna hur man följer upp hos Arbetsförmedlingen, att människor tar tag i de utbildningar som finns och att de anvisas på ett korrekt sätt. Att man tar de jobb som finns och att man också är beredd att flytta till de jobb som finns...”*. (Studio Ett 2023)

Arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson presenterar dessa lösningar när han ställs till svars för sina uttalanden om att det skulle vara “fett att vara arbetslös” (Pehrson 2023b). Pehrson målar med sin retorik upp en tydlig grupp, arbetslösa, som har det för lätt i sin tillvaro. Lösningen, utifrån Pehrsons problemformulering, följer tämligen logiskt: det måste ställas tydligare krav gentemot denna grupp. Denna uppsats forskningsansats utgår från en enkel undran. Hur ser regeringen på problemet och vilka lösningar legitimerar det?

Enligt arbetskraftsundersökningen från mars 2023 finns det 434 000 arbetslösa i Sverige vilket motsvarar 7,7 procent av befolkningen. Rensar man för säsong samt utjämnar sjunker siffran något, närmare bestämt till 7,3 procent (Statistiska Centralbyrån 2023a). Andelen arbetslösa som får ersättning från A-kassa har sjunkit från strax under 80 procent till strax över 40 procent mellan åren 2005 till 2019 (Akademikernas A-kassa 2022) och enligt Statistiska Centralbyrån försörjs allt färre av sociala ersättningar och bidrag generellt, antalet personer med bidrag är idag den lägsta sedan man började mäta år 1990 (2023b).

Denna utveckling uppmärksammas av Pehrson och regeringen (Pehrson 2023a) men lyfts inte fram som en del av problembilden kring arbetsmarknadspolitiken. Detta ger uppsatsen en ingång till att det möjligen finns nyanser till Pehrson och regeringens problembild.

Uppsatsen ämnar således att synliggöra och vrida på denna formulering av problemet, samt att undersöka vilka antaganden som ligger bakom den. Utöver det vill vi även se till hur regeringen målar upp gruppen arbetslösa och vad det får för konsekvenser för policyutformandet tillika undersöka vilka alternativa sätt det finns att se på problemet.

1.1 Syfte och frågeställning

Denna uppsats ämnar att analysera regeringens problemformulering gällande arbetsmarknadspolitik, vilka lösningar denna problemformulering legitimerar och slutligen vilka tänkbara effekter den kan få för gruppen arbetslösa.

Frågeställningar:

- 1) *Hur problematiserar regeringen arbetsmarknadssituationen?*
- 2) *Hur legitimerar de sina lösningar på problemet?*
- 3) *Vilka effekter får regeringens problemformulering och hur skulle det kunna göras annorlunda?*

Vi är intresserade av hur regeringens politik underbyggs med hjälp problembeskrivningar och kommer således att fokusera analysen på regeringens opinionsbildande arbete.

1.2 Bakgrund

I mitten av april 2023 kom besked att SJs tåg mellan Göteborg och Skåne skulle bli inställda under sommaren som en följd av en brist på lokförare. Detta föranledde arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson att twittra:

“Inga SJ-tåg mellan Skåne och Göteborg i sommar. Det är helt sjukt faktiskt. Hundratusentals arbetslösa. Ändå går inte tågen på grund av lokförarbrist. Med regeringens politik kommer det inte vara lika fett att vara arbetslös. Bidragsreform. Utbildningslinje. Arbetslinje. Punkt” (Pehrson 2023b).

Detta skapade en kritikstorm där Pehrson anklagades för att vara verklighetsfrånvärd. I en intervju i Studio Ett försvarade Pehrson sitt uttalande och menade att det är för

enkelt för arbetslösa att inte gå på de utbildningar som erbjuds, inte flytta till de orter som arbetstillfällena finns på och inte göra de personliga ansträngningarna som krävs (Studio Ett 2023). Denna försvarsretorik är något som kan ses gå i linje med regeringens arbetsmarknadspolitik.

Sedan den moderatledda regeringen tillträdde i oktober 2022 har arbetsmarknadspolitikerna handlat om hur det inte ska löna sig att enbart erhålla arbetslöshetsförsäkring (A-kassa). Den borgerliga regeringen har bedrivit politiken med målbilden att återinföra *arbetslinjen* (Arbetsmarknadsdepartementet 2022). Återinförandet av arbetslinjen innefattar förslag såsom sänkt skatt på arbete, att invandrare ska kvalificera sig för välfärdsförmåner genom arbete, att rulla tillbaka höjningar av arbetslöshetsförsäkringen samt införandet av ett bidragstak med mål att arbete ska vara mer lönsamt än att ta emot bidrag (Moderaterna 2023).

1.2.1 Avgränsningar

På grund av denna uppsats begränsade tidsutrymme och omfång kommer endast regeringen Kristerssons retorik kring arbetsmarknadspolitik att analyseras. Vi är medvetna om att för att få en bredare och djupare förståelse kring hur problematiseringen av arbetslöshet och arbetsmarknadssituationen konstrueras skulle det vara intressant att analysera både den tidigare Socialdemokratiskt ledda regeringen men även hur den nuvarande oppositionen konstruerar problemet. En diskurs uppstår inte ur tomma intet och det kan finnas andra aktörer och krafter som bidrar till en viss problemformulering och diskurs.

I uppsatsen görs det även avgränsningar i teoridelen, specifikt i teorin "What's the problem represented to be?". Teorin består av sex frågor för att analysera politik och politiska förslag. Fråga två och tre har slagits ihop eftersom de är närbesläktade, denna hopslagning skapade utrymme och gjorde analysen mer koncis. Fråga sex uteslöts eftersom den syftar till var politiken och förslagen har spridits samt kritiserats. Politiken vi analyserar är så pass aktuell att tidsfristen för detta är för kort och materialet således för tunt.

1.3 Tidigare forskning

I detta avsnitt kommer vi att sätta vår forskning i ett vetenskapligt sammanhang och presentera ett urval av tidigare forskning inom området arbetsmarknad, problemkonstruktion och socialt konstruerade grupper, vilket är det forskningsfält som vår studie bidrar till. Vi vill här presentera vad för typ av forskning vår uppsats bygger vidare på och på vilket sätt tidigare forskning angripit vårt studieobjekt. Avslutningsvis motiveras hur vår studie skiljer sig från tidigare forskning.

Tidigare forskning har bland annat undersökt svenska arbetsmarknadsåtgärder som riktar sig till olika målgrupper. Vesterberg (2015) har undersökt hur projekt som vuxenutbildningar riktade mot (arbetslösa) invandrare konstruerar diskurser som gör de arbetslösa ansvariga för deras egna ställning som arbetslösa. Dessa migranter konstrueras som i behov av insatser genom att tillskriva de egenskaper som motivationslösa, socialt inkompetenta och icke jämställda (ss.302, 311-312). Liknande resultat har även Fejes (2010) kommit fram till när han har undersökt hur staten formar diskurser och hur dessa diskurser har gått från att tala om arbetsmarknadspolitik i termer av sysselsättning till anställningsbarhet. Fejes kommer fram till att individen oftast är konstruerad som ansvarig för sin egen anställningsbarhet och att staten eller kommunerna vanligtvis positionerar sig som möjliggörare för anställning (s.89, 99-100). Tidigare forskning har även kretsat kring policyåtgärder som syftar till att *aktivera* arbetslösa. Lagunathan (2023) har undersökt hur de fattigaste individerna behandlas av det svenska välfärdssystemet och om dessa individer får något "erkännande", huruvida de inkluderas som fullvärdiga medlemmar i samhället, av kommuner. Som utgångspunkt använder Lagunathan en problematisering av så kallade aktiveringsåtgärder som riktas mot arbetslösa och fattiga. Denna typ av aktivering kan vara krav på ökat individuellt ansvar och press på ekonomisk självförsörjning i form av utbildningar och arbetssökande. Lagunathan finner att aktiveringen inte nämnvärt ökade inkluderingen från kommunernas sida men de som omfattas av aktiveringen upplever att dessa åtgärder ökar deras känsla av erkännande från samhället. Likväl ledde dessa aktiveringsåtgärder inte till någon förändring i arbetslösas socioekonomiska status eller begränsade sysselsättningsmöjligheter (ss.2,195-196).

Annan forskning har undersökt hur olika policyskapare har konstruerat problem kring arbetslöshet på ett mer internationellt plan. De har exempelvis undersökt hur Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) problematiserar vissa begrepp för att rättfärdiga en viss typ av politik. Triantafillous (2011) har undersökt OECD och dess problematisering av begreppet "strukturell arbetslöshet". Triantafillous finner att policyskapandet kring arbetslöshet hos OECD har kretsat kring arbetslösas självstyre och till skillnad från organisationens liberalistiska grundprincip att marknadsmekanismer ska genomsyra samhället, inte fokuserat på arbetsmarknadens efterfråga på arbetskraft (s.577-578). Likt Triantafillous har Larsen (2008) även tittat på OECD men fokuserat på dess medlemsländer. Han har undersökt övergången från så kallad passiv till aktiv arbetsmarknadspolitik. Han ställer sig frågan hur det kommer sig att när OECD-länder inför aktiv arbetsmarknadspolitik, så implementeras dessa åtgärder, trots OECD-ländernas allmänt stora skillnad i välfärdsstruktur, uteslutande på unga under 25 år för att sedan efter en tid införs till resten av befolkningen. Han finner att detta beror på den sociala konstruktionen av målgrupper och dess "förtjänthet" (eng: *deservingness*). Unga människor var konstruerade på så sätt att de uppfattades som förtjänta av mer betungande åtgärder av allmänheten och den politiska kostnaden för politiker var lägre för att införa tuffare krav gentemot unga (ss.50-51, 60-61).

1.3.1 Studiens bidrag till forskningsfältet

Vår studie tillför tidigare forskning genom att bidra till det aktuella forskningsfältet av arbetsmarknad, problematisering och konstruktioner av målgrupper. Vesterberg (2015) har en närliggande diskussion till vår studie, och båda studierna bidrar med olika fokus till samma diskussion gällande konstruktioner om målgrupper inom arbetsmarknadsområdet. Medan Vesterberg diskuterar hur utlandsfödda arbetslösa problematiseras av staten, blir vår uppsats bidrag till forskningsfältet att diskutera hur arbetslöshet på ett mer holistiskt plan problematiseras, på så sätt fyller även vår uppsats en lucka i tidigare forskning. Det finns generellt få tidigare studier som undersöker Sveriges arbetsmarknadspolitik specifikt och eftersom den förda politiken är så pass aktuell finns det ingen forskning som undersöker denna regerings problematisering av arbetslösheten.

2 Teori och metod

2.1 What's the problem represented to be?

Carol Bacchis (2009) teoretiska ramverk "What's the problem represented to be?", hädanefter WPR, ger en alternativ syn på hur politik skapas. Teorin kommer från en poststrukturalistisk idétradition med den ontologiska hållningen relativism, att verkligheten är beroende av våra tolkningar som blir avgörande för hur vi förstår den. Teorin har även den epistemologiska hållningen att vi inte kan nå objektiv sanning om verkligheten, exempelvis i det att forskaren i själva utformningen av sin forskning påverkas av sina egna värderingar och samhällets i val av forskningsproblem (Alamaa, Melander, Stubbergaard 2022, s.19-21)

Teorins vetenskapsteoretiska hållning blir tydlig i det analytiska ramverk Bacchi presenterar. WPR utgår från att utformningen av policy är problemskapande, politiker reagerar inte på objektiva problem ute i verkligheten och skapar policy därefter. Istället konstruerar de problemets karaktär i utformningen av själva policyn, och legitimerar genom problemrepresentationen vissa givna lösningar. Detta är den alternativa synen på hur politik skapas (Bacchi 2009, s.1).

För att analysera och synliggöra problemrepresentationen anger Bacchi (2009) sex frågor forskaren kan ställa till sitt material. Frågorna följer nedan. Vi ämnar att slå ihop fråga två och tre i vår analys. Fråga tre, som vi valt att slå samman med fråga två, handlar om problemets bakgrund; hur hamnade vi här idag? I diskussionen kring fråga två, när vi diskuterar viktiga antaganden som representationen bygger på, kommer en historisk tillbakablick att ges. Teorins funktionalitet förutsätter inte att forskaren använder samtliga frågor utan det är studiens syfte som avgör vilka frågor som blir relevanta (Bacchi, 2009 s.101). Fråga sex som handlar om var problemrepresentationen har spridits och kritiserats kommer att uteslutas helt. Dels till följd av omfång, dels att problemrepresentationen är så pass aktuell att det är osäkert om tid nog har getts till spridning och kritiserande.

1. Vad anses problemet vara?
2. Vilka antaganden bygger denna representation på?
3. Hur uppstod denna problemrepresentation?
4. Vad lämnas oproblematiskt?
5. Vilka effekter genereras av denna problemrepresentation?

2.1.2 Reflexivitet

En viktig del av Bacchis teoretiska ramverk är att vara medveten och förstå sin egen subjektivitet. Bacchi kallar detta för reflexivitet (engelska: *reflexivity*). Det innebär att författaren alltid ska vara medveten om sina egna subjektiva tolkningar och antaganden. Det är viktigt att ta hänsyn till att denna subjektivitet kan komma att påverka ens uppfattning och tolkning av det valda studieobjektet. Bacchi uppmanar därför författaren att reflektera över sina egna slutsatser och analyser samt subjektiviteten i dem (Bacchi 2009 s.19).

Vi ämnar att genomgående arbeta med reflexivitet genom att inte handplocka material efter vad som blir intressanta resultat utan att se till uttalanden som inte enbart styrker teorin. Vi ämnar således att ge en helhetsbild av diskursen oberoende av vår egna uppfattning, men i det ligger likväl att göra olika subjektiva bedömningar, exempelvis gällande vad för åtgärder som betonas mest. Här har vi för avsikt att vara transparenta med vad som är vår subjektiva position.

2.2 Konstruktion av politiska målgrupper

Anna Schneider och Helen Ingrams (1993) teoretiska ramverk "Social construction of target populations" (SCTP) ger även den en alternativ uppfattning om hur politik skapas med mål att undersöka de underliggande antaganden som välfärdsreformer bygger på. Denna teori bortgår från den traditionella synen att policyskapande är rationellt och bygger istället på idén att vissa sociala *målgrupper* (engelska: *target populations*) skapas och framställs som antingen problematiska eller fördelaktiga för att legitimera olika välfärdsreformer. Den sociala konstruktionen av målgrupper innebär att det sker

en kulturell karaktärisering av vissa personer eller grupper i ett samhälle med normativa och värdeladdade begrepp. Detta sker ofta genom språk, metaforer och berättelser. Dessa grupper konstrueras av exempelvis politiken, kulturen, och medierna och kan vara både positivt och negativt konstruerade. En positiv konstruktion av en grupp kan inkludera bilder och språkbruk såsom *förtjänt*, *intelligent* och *ärlig* medan en negativ konstruktion kan innefatta bildspråk såsom *oförtjänt*, *dum* och *egoistisk* (Schneider & Ingram 1993 s.334-335).

Schneider och Ingrams har i sin teori skapat fyra breda kategorier som en grupp kan konstrueras in i (figur 1). En målgrupp kan antingen konstrueras *positivt* eller *negativt* men en grupp kan även ha *lite* eller *mycket* *makt*.

FIGURE 1
Social Constructions and Political Power: Types of Target Populations

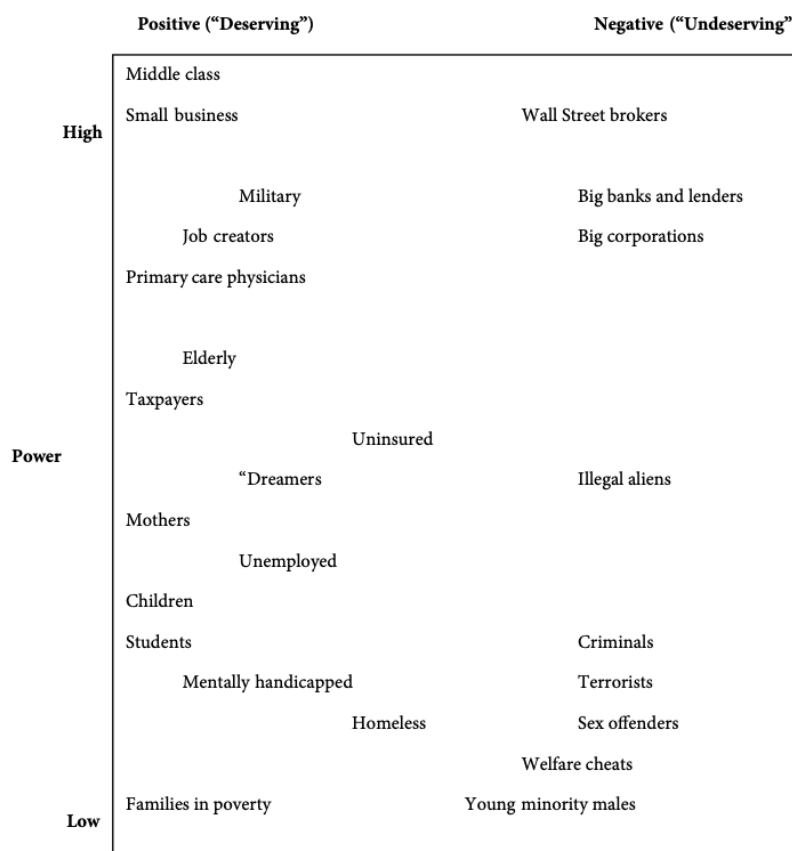
		Constructions	
		Positive	Negative
Power	Strong	Advantaged The elderly Business Veterans Scientists	Contenders The rich Big unions Minorities Cultural elites Moral majority
	Weak	Dependents Children Mothers Disabled	Deviants Criminals Drug addicts Communists Flag burners Gangs

Figur 1. (Schneider & Ingram 1993)

Om en grupp har konstruerats positivt och har mycket makt, exempelvis veteraner och pensionärer, är de *fördelaktiga* (*advantaged*). Om en grupp å andra sidan har konstruerats negativt och har lite makt är de *avvikande* (*deviants*). Typexempel för denna kategori är kriminella eller missbrukare. En grupp kan även vara positivt konstruerad men ha lite politisk makt och kallas för *beroende* (*dependents*). Funktionsnedsatta och barn är vanligtvis konstruerade på detta sätt. Dessa grupper är positivt värdeladdade i politisk symbolik men har en liten reell politisk makt. Den sista

kategorin är *utmanare (contenders)* . Dessa grupper är negativt konstruerade men har stark politisk makt. I denna kategori finns ofta sociala grupper såsom de rika, olika minoriteter eller den kulturella eliten (Schneider & Ingram 1993 s.337).

Dessa fyra kategorier är ett bra och nödvändigt sätt att strukturera upp analysen men det ska likväl lyftas att målgrupperna ofta kan hamna i en mer flytande position i förhållande till kategorierna. Schneider, Ingram och deLeon (2014) har presenterat ett utvidgat hypotetiskt diagram där olika målgrupper kan tänkas hamna. Figur 2 visar hur politikerna eller allmänheten uppfattar graden av den politiska makten hos målgruppen (vertikal axel) och till vilken grad målgruppen förtjänar att tilldelas fördelaktiga välfärdsreformer (horisontell axel). Detta diagram är inte lika svartvitt som matrisen med fyra tydligt definierade boxar och möjliggör en mer nyanserad analys. Det är upp till varje forskningsprojekt att själva göra en empirisk undersökning och placera sin undersökta målgrupp i matrisen (Schneider, Ingram & deLeon 2014 s.110-111).

Figur 2. (Schneider, Ingram & deLeon 2014)

För att en välfärdsreform ska uppfattas som legitim av samhället ska den socialt konstruerade gruppen också uppfattas som förtjänt av den välfärdsreformens vinster. Politiker finner det enklare att tillhandahålla fördelaktig politik till positivt konstruerade målgrupper med mycket makt och har det lättare att utdela tyngande policyåtgärder till negativt konstruerade grupper, dels för att allmänheten ofta uppfattar sådana grupper som förtjänta av "straff" och dels för att dessa grupper ofta har liten till ingen makt. Politikerna behöver inte oroa sig för deras reaktion i nästa val (Schneider & Ingram 1993 s.336).

2.3 Diskursanalys

Vi kommer i denna uppsats att göra en diskursanalys. Bacchi definierar en *diskurs* som en grupp relaterade uttalanden eller praktiker som skapar objekt eller domäner, exempelvis objekten arbetslösa eller domänen arbetsmarknadspolitik. Diskursen fastställer dessa objekt eller domäners status som den etablerade *sanningen*. Diskurser sätter gränser för vad som blir möjligt att tänka eller säga om objekten, men dessa diskurser kan innehålla motsättningar som öppnar upp för utmaning och analys (2009 s.275).

Vi anser att, genom att kombinera två teoretiska utgångspunkter så får uppsatsen ett bättre teoretiskt djup och fler perspektiv vilket ökar förståelsen för problemföreställningen. Om flera teoretiska ramverk ska kombineras är det viktigt att de har samma grundläggande filosofiska premisser och antaganden (Winther Jørgensen & Philips 2000 s.7). Vi anser att dessa två teoretiska ramverk fungerar bra att använda sida vid sida eftersom båda har samma grundläggande synsätt om hur politik skapas och språkets konstruerande roll i policyprocessen.

2.4 Val och motivering av empiriskt material

Materialet vi har valt att analysera är primärkällor anknutna till den diskurs regeringen fört om arbetsmarknadspolitik sedan tillträdet av regeringen Kristersson den 18:e oktober 2022. Källornas karaktär varierar i art, regeringens kommunikation och

argumentation gällande frågan har skett genom olika kanaler, somliga mer konventionella än andra. Exempel på en konventionell källa är arbetsmarknadsminister Johan Pehrsons presskonferens från den 2:a maj gällande arbetsmarknadssituationen. Mindre konventionella källor som används, kan vara tweets eller svar i intervjuer. Vi har valt att använda ett brett spektrum av källor för att ge en så precis bild som möjligt av regeringens syn på frågan. Många av källorna är av opinionsbildande karaktär eftersom att vi är intresserade av hur regeringen legitimerar sin politik.

Val av källor följer vår metod och teori. Vi ämnar att se till en större diskurs om ett politikområde. Därav låter vi oss inte begränsas till strikta policymaterial som propositioner, utredningar eller regleringsbrev. För att analysera policy utifrån vår teori och metod använder vi oss av: en debattartikel, tre presskonferenser, en SOU (statens offentliga utredningar), ett skriftligt svar på en fråga från riksdagen, två intervjuer, ett pressmeddelande och en tweet.

2.5 Operationalisering

I detta avsnitts första del förklarar vi vad de olika frågorna i WRP syftar till. I den andra delen förklarar vi hur Schneider & Ingrams teori används, en teori nära besläktat med Bacchis femte fråga.

2.5.1 Operationalisering av WPR

För den första frågan som Bacchi presenterar ska man undersöka det som framställs som en förändring på policyområdet och sedan arbeta sig bakåt och se hur det utgör problemet. Det är här viktigt att undersöka vad som antas vara ett problem och sedan ställa sig frågan om och om igen. En given problemrepresentation knyter nämligen ofta an till andra underliggande problemrepresentationer, något som Bacchi kallar "nesting" (Bacchi 2009 ss. 21, 55-57).

För att undersöka fråga två föreslår Bacchi (2009 s.4-10) att forskaren undersöker nyckelkoncept, dikotomier och kategorier som policyskaparna, i vårt fall regeringen, använder. I avsnittet tillhörande fråga två kommer dikotomier uteslutas eftersom denna aspekt av analysen delvis undersöks i avsnittet tillhörande fråga fem. Avsnittet

begränsas alltså till vad regeringen använder för nyckelord när de pratar om målgruppen för policyn, hur kan dessa nyckelord och kategorier förstås historiskt och idag? Fråga tre som syftar till bakgrunden till problemet, inkluderas i detta avsnitt men underprioriteras. Den tas med i och med att nyckelbegreppens historiska kontext är framträdande i avsnittet.

Nyckelord ska förstås i två dimensioner, som ett sätt för policyskaparna att bädda in koncept i statlig praxis samt att det finns en grundläggande ojämlikhet i maktförhållandet när det kommer till utformandet och definierandet av koncept. Detta görs utifrån WPR-ansatsen av en dominerande klass och specifika yrkesgrupper, det vill säga den utmålade gruppen definierar ej sig själva (Bacchi, 2009, s.60). En naturlig del av analysen blir således att identifiera denna dominerande grupp.

För den fjärde frågan som Bacchi (2009 s.12-14) presenterar föreslår hon att forskaren ska fundera på hur man kan tänka annorlunda kring problemet. Med denna frågeställning är det intressant att titta på vilka begränsningar som problemrepresentationen har och vilken "tystnad" som finns i diskursen. Denna fråga uppmanar till kritiskt tänkande och att se på problemet på ett nytt sätt.

Sett till fråga fem anger Bacchi (2009 s.16-17) tre subkategorier av effekter som forskaren bör se till, dessa är diskursiva, subjektifierande och levda effekter. Levda effekter kommer att uteslutas eftersom vi inte har empiriskt material att tillgå. Diskursiva effekter syftar till vilka alternativa problemformuleringar samt lösningar som utesluts från diskursen kring problemet och vilka effekter detta kan innebära. Att ge en diskurs en viss karaktär innebär att man tystar alternativa lösningar eller synsätt. Denna del kommer således vara nära besläktad med fråga två och fyra men fokusera mer på effekter.

Subjektifierande effekter syftar på den subjektposition som möjliggörs för den grupp som policyn syftar till, med subjektposition menas att policyn skapar en specifik roll för målgruppen i samhället, varifrån gruppen identifierar sig själva och som grundar deras syn på samhället. Detta ska ses som en åtskiljande praktik, ett begrepp från Foucault som innefattar att grupper genom policyn ställs mot varandra. Här tar Bacchi upp arbetslösa mot sysselsatta som ett exempel (Bacchi, 2009, s.16).

2.5.2 Operationalisering av SCTP

Likt Bacchis femte fråga i WPR är man intresserad av att titta på subjektpositioner i det teoretiska ramverket "Social construction of Target Populations" (SCTP). Dessa subjektpositioner är kulturella och bildliga konstruktioner av målgrupper vars beteende och välbefinnande påverkas av den politik man studerar (Schneider, Ingram 1993 s.334). Detta teoretiska ramverk är i sig en tydlig operationalisering av hur man analyserar subjektpositioner. Denna teori är alltså ett bra komplement för att besvara Bacchis femte fråga.

För att genomföra analysen är det viktigt att först undersöka hur gruppen som problematiseras definieras. Varje målgrupp som konstrueras måste ha tydliga och definierade gränser. Det är viktigt att man hittar gruppens gemensamma egenskaper och behörighetskriterier som policyn sätter upp- det som avgränsar målgruppen från andra grupper (Schneider, Ingram 1993 s.335).

När gruppen är definierad är det intressant att titta på hur gruppen är konstruerad. Man är intresserad av vilka begrepp och bildspråk som används för att beskriva gruppen. För att förstå om policyskapare konstruerar målgruppen positivt, negativt eller inte alls är det viktigt att se till hur språket används och särskilt hur värdeladdade begreppen som används om gruppen är (Schneider, Ingram 1993 s.335-336).

För att förstå hur policyskapare kan bedriva sin politik ska man även undersöka hur mycket makt en målgrupp har. Makt i detta sammanhang kan tolkas som *röster*, *förmögenhet* och *gruppens benägenhet för mobilisering*. Vi är här intresserade av att undersöka målgruppens förmåga att påverka makten (Schneider, Ingram 1993 s.334-335).

När gruppens värdeladdade konstruktion och makt är identifierade kan man sedan placera in gruppens subjektpositionering i matrisen och identifiera vilken- eller mellan vilka kategorier som gruppen definieras som (Schneider, Ingram & deLeon 2014 s.110-111). När gruppens subjektpositionering är definierad kan man sedan analysera vilken politik som denna subjektposition möjliggör. Är gruppens positionering negativ

med liten makt kan det sedan analyseras om policyåtgärderna är betungande eller straffande som teorin föreslår eller undersöka om det är något som inte går i linje med teorin (Schneider, Ingram 1993 ss.336, 343).

2.6 Metodkritik

Vi ämnar inte att med vår uppsats dementera eller förkasta regeringens synsätt på problemet. Vi ämnar istället att synliggöra *hur* de ser på problemet samt att understryka att detta inte är det enda sättet att se på problemet. Vi ämnar alltså att undersöka vad för förhållanden som omger det faktiska problemet och hur dessa omständigheter skapar problemet. Vidare kan uppsatsens holistiska ansats vara problematisk sett till uppsatsens intersubjektivitet; kommer vår uppsats att kunna replikeras? Vi ämnar ur detta avseendet att vara så stringenta och transparenta som möjligt med begrepp och våra slutsatser i analysen av materialet. Följaktligen torde uppsatsen bli begriplig, men det ligger i uppsatsens metodologiska och teoretiska natur att andra slutsatser än våra är möjliga (Bergström, Ekström 2018 s.291-295).

3 Analys

3.1 Analys WPR

I denna del av analysen som hör till Bacchis teori analyserar vi först vad problemet anses vara, vi identifierar tre olika problemformuleringar, matchningsproblematik, passivitet och bidragsfusk. Vidare analyserar vi vilka antaganden som denna problemrepresentation bygger på med fokus på arbetslinjen och det grundläggande kostnadsproblem som stipuleras i den, historiskt och idag. Efter denna del följer ett segment där vi ställer oss frågan vad som lämnas oproblematiskt sett till regeringens problemrepresentation. Här identifierar vi att regeringen inte problematiserar att de lägger mestadels av ansvaret på individen. Avsnittet avslutas med en analys av vad effekterna blir, diskursiva effekter och subjektifierande effekter. Här identifierar vi två diskursiva inlåsningar, arbetslinjen och det kostnads- och resursproblem som arbetslöshet innebär. Den subjektifierande effekten ser vi som den åtskiljande praktik det innebär att konstituera två olika grupper och identifiera den ena som ansvarig för problemet.

3.2 Vad anses problemet vara?

Det som presenteras som en förändring på området är det holistiska målet att regeringen ska återinföra arbetslinjen. Detta innebär att det skall löna sig mer att arbeta än att erhålla bidrag men även att komma till rätta med bidragsfusk och slarv genom tydligare krav och "ordning och reda på arbetsmarknaden" (Pehrson 2023a). Det ska lyftas att regeringen även har presenterat satsningar som innebär 7400 nya årsplatser på yrkesutbildningar, det Pehrson benämner som utbildningslinjen (Arbetsmarknadsdepartementet 2023a; Pehrson 2023b), men det råder delade meningar om satsningens egentliga nettoeffekt (Carlén, Nikali 2023).

3.2.1 En matchningsproblematik

I presskonferensen där arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson introducerade regeringens satsning på utbildningar framgår det vad regeringen bland annat anser utgör problemet som deras budgetsatsning ska lösa.

“Vi har många arbetslösa samtidigt som många arbetsgivare *inte kan hitta rätt kompetens*. Att fler skaffar sig yrkeskunskaper är viktigt för både kompetensförsörjningen och för att minska risken att *matchningsproblematiken kvarstår*” (Arbetsmarknadsdepartementet 2023a [betoning tillagd]).

Det första problemet som presenteras och betonas av Pehrson är att det finns en *matchningsproblematik* på den svenska arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsministern menar att det finns en stor efterfrågan av arbetskraft. Det finns 341 000 inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen och samtidigt 212 000 lediga jobb registrerade. Det finns enligt Pehrson arbetslösa som skulle kunna fylla alla dessa lediga arbeten. Pehrson menar emellertid att problemet är att “personerna [arbetslösa] ... som är anställningsbara anses vara alldeles för dåligt rustade” (Arbetsmarknadsdepartementet 2023a 03:45). Arbetsgivarna kan inte hitta rätt kompetens trots att det finns ett överflöd av arbetslösa.

3.2.2 Arbetslösa är passiva

Lösningen på matchningsproblematiken är alltså den omtvistade utbildningslinjen, men vad är det underliggande problemet? När Pehrson lyfter matchningsproblematiken riktar han ofta fokus på vad han anser är en stor del av problemet.

“Att ha A-kassa betyder inte att man inte ska söka jobb, inte delta i utbildning för att se om man kommer i jobb eller ta jobb på en annan ort. Långtidsarbetslösheten är ett gissel och ett slöseri både för individen och för samhället” (Arbetsmarknadsdepartementet 2023b 13:48).

Han utvecklar sitt resonemang och menar att det är svårt att få människor att flytta men säger att de arbetslösa “har ett ansvar som vuxna och friska [att] försörja sig själv så man måste då vara beredd att kunna flytta på sig” (Arbetsmarknadsdepartementet 2023b 31:22). Pehrson konstruerar problematiken kring arbetslöshet genom att lyfta

fram de arbetslösas motvillighet att flytta till orter med arbete, ovilja att delta i utbildningar som erbjuds eller ta de arbetstillfällen som finns. Problemen som resulterar av denna presenterade motvillighet hos arbetslösa är att det blir ett resursslöseri för samhället och besvärligt för den arbetslösa. Pehrson menar att denna problematik tacklas genom att ställa ytterligare krav på arbetslösa att flytta dit jobben finns eller på att byta yrke, något som regeringen har gett Arbetsförmedlingen i uppdrag (Pehrson 2023a).

I ett svar på en skriftlig fråga från riksdagsledamoten Teresa Carvalho (S) gällande hans uttalande på Twitter att "*med regeringens politik kommer det inte vara lika fett att vara arbetslös*" svarar Pehrson bland annat:

“Det ska löna sig mer att gå från bidrag till arbete. Regeringspartierna har därför enats om att under mandatperioden genomföra en stor bidragsreform och sänka skatten på arbete. Det är också viktigt att bryta den passiva långtidsarbetslösheten genom tydliga krav och möjligheter att få insatser som leder till jobb” (Pehrson 2023c).

Det är den *passiva* långtidsarbetslösheten som här är det presenterade problemet.

Pehrson fortsätter att presentera denna upplevda passivitet i en debattartikel i Expressen:

“Mycket av detta kokar ned till plånboksfrågor – jag träffar ofta arbetsgivare som berättar om att de får jobbansökningar från personer som inte verkar vilja ha jobben. Detta gäller långt ifrån alla arbetslösa, men det gäller en attityd som Sverige inte ska acceptera” (Pehrson 2023a).

Pehrson har alltså uppfattningen att vissa arbetslösa, långt ifrån alla, inte verkar vilja ha arbeten. Vissa arbetslösa har alltså en attityd som hindrar dem från att ta jobb.

Lösningen på denna upplevda motvilja att ta lediga arbeten är en tänkt bidragsform och stärkt krav från regeringens håll för att ta emot bidrag. Det är även av Pehrsons retorik tydligt att problemet ligger hos de arbetslösa, arbetsgivarna tillåts forma diskursen och de arbetslösa ska tillpassas (Pehrson 2023a).

3.2.3 Det finns ett bidragsfusk

Pehrson presenterar även i sitt svar till den Socialdemokratiska riksdagsledamoten ett nytt problem med arbetslösheten och arbetslöshetsförsäkringen. Han påpekar att den statliga myndigheten för Inspektion för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) uppskattar de totala felaktiga utbetalningar till ungefär 564 miljoner kronor under 2021, med ett osäkerhetsintervall på 379 till 770 miljoner kronor. Av de felaktiga utbetalningarna uppskattar IAF att 100 miljoner av dessa utbetalningar är avsiktligt fel. Pehrson betonar att regeringen tänker fortsätta sitt arbete mot fusk och felaktiga utbetalningar och lyfter att “Ingen ska kunna få ut mer pengar än den har rätt till.” (Pehrson 2023c). Det är alltså ännu en presenterad problematik, denna gång gällande bidragsfusk och felaktiga utbetalningar.

3.3 Vilka antaganden bygger denna representation på?

3.3.1 Återinförandet av arbetslinjen

Ett återkommande begrepp i regeringens diskurs är arbetslinjen (Pehrson 2023a). Begreppet arbetslinjen kom till på 1920-talet i samband med att staten lanserade nödhjälpsarbeten. Nödhjälpsarbeten syftade till att ge arbete åt en då ny grupp arbetslösa som ej kunde få arbete genom gängse metoder på den tiden, genom facket eller genom att flytta till annan ort. Dessutom menade staten att man inte längre kunde ge ersättningsstöd åt den större skaran arbetslösa, det formulerades alltså ett kostnadsproblem och nödhjälpsarbeten kom till. Här i formen den grundläggande princip som arbetslinjen innebär, det är bättre att jobba än att erhålla bidrag från staten (SOU 1925:29). Här har vi ett tydligt koncept som sedan blev statlig praxis och som den borgerliga regeringen tydligare vill återinföra idag.

De ursprungliga tankarna om arbetslinjen återfinns i regeringen och arbetsmarknadsminister Pehrsons formulering av den. Pehrson skriver följande i en debattartikel i Expressen den 14 april: “Därför är återupprättandet av arbetslinjen – den borgerliga tanken om att fler ska gå från bidrag till jobb – en av regeringens viktigaste

uppgifter” (Pehrson 2023a). Även Pehrson lyfter, likt de sakkunniga i SOU 1925:29, ett kostnadsproblem. Det förekommer enligt Pehrson bidragsfusk, för mycket pengar betalas ut felaktigt från A-kassorna, vilket innebär ett slöseri med skatt och detta ska mötas med skärpta krav för att få ta del av A-kassorna, “aktivitet för att få försörjningsstöd” (Pehrson 2023a).

3.3.2 Politiker och experter definierar arbetslösa

Det är av diskursen år 1925, såväl som idag, tydligt att det är någon annan än arbetslösa själva som låtit definiera deras situation. Ett resultat av intresse från SOU 1925:29 är att kommittén som utgjordes av sakkunniga, någon form av experter tillkallade av socialdepartementet, tar ställning till det då nya fenomenet arbetslöshetskassor, A-kassan. Författarna till SOU 1925:29 skrev då om A-kassorna så här: “Den del av kommitténs förslag, som avser statsbidrag till arbetslöshetskassor, innebär ett system av arbetslöshetsförsäkring, grundat på bidrag av statsmedel till sammanslutningar, bildade av arbetarna själva” (SOU 1925:29). Av kommitténs fem ledamöter var två mycket skeptiska och “avströk” förslaget helt, de resterande tre önskade skjuta på förslaget.

Av detta kan man urskilja två saker, dels att A-kassorna kom till av arbetarna själva, men också att det är en annan klass, experter, som beslutar om saken. Idag är det främst regeringen i form av politiker, mest synlig Pehrson, som styr över diskursen och som definierar vad den nya arbetslinjen ämnar att vara och varför den återigen behövs. Bägge yrkesgrupper får anses tillhöra en dominerande klass.

3.4 Vad lämnas oproblematiskt?

3.4.1 Individuellt eller samhälleligt misslyckande?

Den mest betydande tystnaden som vi anser finnas i diskursen är avsaknaden av *samhällets ansvar* för den rådande situationen kring arbetslösheten. Pehrson lyfter genomgående att det är individens egna ansvar att komma i arbete, lära sig språket och flytta dit jobben finns. Han

förklarar situationen med den rådande arbetslösheten som ett resultat av rådande inflation och omvärldsläget med kriget i Ukraina (Arbetsmarknadsdepartementet 2023b). Han presenterar emellertid, som tidigare nämnt, arbetslösas *passivitet* som en orsak gällande varför arbetslösheten fortfarande är omfattande. Genom att betona att det finns 212 000 lediga jobb samtidigt som det finns 341 000 inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen menar arbetsmarknadsministern att delar av arbetslösheten beror på en ovilja att ta arbete (Arbetsmarknadsdepartementet 2023a). Genom sin retorik kring vissa arbetslösas *attityd* konstruerar Pehrson en stor del av arbetslösheten som ett personligt misslyckande hos individer som är arbetslösa (Pehrson 2023a). Detta menar vi resulterar i att ansvaret för situationen delvis läggs på den arbetslöse själv. Pehrson och regeringen utelämnar således ett problematiserande kring huruvida detta misslyckande kan ligga på samhällelig nivå. Enligt Pehrson är situationen ett “socialt arv” och är tydlig med var skulden ligger: “Efter åtta år med Socialdemokraterna vid makten lever vi nu med ett oacceptabelt stort utanförskap.” (Arbetsmarknadsdepartementet 2023b 05:03; Pehrson 2023b). Vi tolkar detta som att Pehrson anser att den rådande situationen på arbetsmarknaden till viss del *kan* vara ett samhälleligt misslyckande, men i sådana fall ett socialdemokratiskt misslyckande.

3.5 Vilka effekter genereras av denna problemrepresentation?

3.5.1 Diskursiva effekter

Denna diskussion kommer att kretsa kring två tidigare diskuterade diskursiva inlåsningar, arbetslinjen och kostnadsfrågan. Regeringens inställning gällande arbetslinjen har varit mycket tydlig, för att inte säga dikotom; det är bättre att jobba än att gå på bidrag och bidragstagande är ett resursslöseri för både individ och samhälle. Detta gäller framförallt gruppen långtidsarbetslösa. Därtill fuskas det med ersättningar som arbetslöshetsförsäkring vilket ytterligare legitimerar kravställning gentemot arbetslösa. Detta i form av aktivitet; att man flyttar dit jobben finns eller lär sig språket (Arbetsmarknadsdepartementet 2023b; Pehrson 2023a).

Vad som är intressant sett till den diskursiva effekten är att regeringen gör få ansträngningar för att diversifiera denna grupp. Det görs, men de är förhållandevis få. I

en utläggning av Pehrson gällande att arbetsgivare får jobbsökningar av arbetslösa som till synes inte vill ha jobben, flikar exempelvis Pehrson in att “det gäller långt ifrån alla arbetslösa” (Pehrson 2023a). Pehrson påpekar även i en presskonferens från maj att “det är smärtsamt att vara arbetslös” (Arbetsmarknadsdepartementet 2023b 11:37) vilket också kan ses som ett steg för att nyansera bilden gentemot andra uttalanden som att det skulle vara “fett att vara arbetslös” (Pehrson 2023a).

Med det sagt är de lösningar som legitimeras av den sammanlagda retoriken till synes holistiska, de ämnar att slå mot gruppen arbetslösa som helhet, det görs få distinktioner. Detta är framförallt relevant för de förslag som är kravinriktade, exempelvis skärpta krav för att erhålla A-kassa. Ett motbud till detta görs av Pehrson i ett svar på en skriftlig fråga av riksdagsledamot Teresa Carvalho. Där antyder Pehrson att mer riktade åtgärder för att komma åt fusket och inte arbetslösa som helhet skall göras (Pehrson 2023c).

En andra tydlig diskursiv inlåsning regeringen gör är det kostnads- och resursproblem som skapas. Pehrson gör det tydligt att det inte enbart är ett resursslöseri för individen själv att vara arbetslös utan även för skattebetalande medborgare (Arbetsmarknadsdepartementet 2023b). Arbetande människor skall kunna lita på att deras skattepengar “går till rätt saker” (Pehrson 2023a). Här ställs två grupper tydligt mot varandra, bidragsfuskande arbetslösa mot skattebetalande sysselsatta, detta kommer vidare analyseras i nästa avsnitt om subjektifierande effekter.

Om regeringen formulerar arbetslösheten som ett kostnadsproblem för staten och skattebetalarna, så utesluter det alternativa problemformuleringar såsom att arbetslösa möjligen befinner sig i en sådan situation att det behöver någon form av ersättning i en omställningsperiod eller möjligen en mer permanent situation. Regeringens diskurs gläntar ibland åt detta hållet, exempelvis skriver Pehrson följande i ovan nämnda debattartikel: "A-kassan är en viktig omställningsförsäkring, och självklart ska det finnas möjlighet att få samhällets stöd för den som behöver det. Men pengar från det offentliga måste villkoras med krav” (Pehrson 2023a).

3.5.2 Subjektifierande effekter

De subjektifierande effekterna blir som tydligast när regeringen konstituerar de arbetslösa som ansvariga för problematik gällande arbetslösheten på bekostnad av sysselsatta. Arbetslösa, långt ifrån alla, blir i regeringens diskurs *bidragsfuskande*, *bidragstagande* och sysselsatta *bidragande* till samhället. (Pehrson 2023a).

Denna praktik skall ses som åtskiljande, regeringen konstruerar två olika grupper, arbetslösa och sysselsatta varav den ena gruppen, arbetslösa, delvis målas ut som ansvarig för problemet. Deras subjektposition, den position var efter de ser samhället ifrån, konstitueras således som ansvariga för ett samhällsproblem. Att ha i tankarna gällande detta resonemang är att arbetslösa är en betydande minoritet av befolkningen (Statistiska Centralbyrån 2023a). Detta skall utifrån idén om subjektifierande effekter inte ses som en slump, utan ett verktyg för regeringen att tillfredsställa en majoritet av befolkningen som inte behöver se sig själva som en del av problemet (Bacchi, 2009, s. 16).

Denna åtskiljande praktik kan anses möjliggöra delar av det förslag som regeringen kommer med. Framförallt de förslag som har att göra med kravställning gentemot arbetslösa såsom aktivitet för att få A-kassa, att man flyttar dit jobben finns eller lär sig det svenska språket (Arbetsmarknadsdepartementet 2023b; Pehrson 2023a).

3.6 Analys SCTP

I denna del av analysen som kopplas till Schneider och Ingrams teori undersöker vi hur gruppen arbetslösa definieras och avgränsas, sedan analyserar vi hur dessa grupper konstrueras av regeringen. Vi finner att regeringen konstruerar målgruppen på ett negativt sätt, som oförtjänta, genom att framställa arbetslösa som passiva och genom att sätta gruppen i motsats till andra grupper med mer "legitima" skäl för arbetslöshet. Vi undersöker sedan gruppens makt genom att titta på arbetslösas ekonomiska och politiska makt. Här finner vi att gruppen har en förhållandevis liten sådan makt i samhället. Vi finner att målgruppen arbetslösa kan placeras in mellan Schneider och Ingrams kategorier: *deviants* och *dependents*. Vi avslutar denna analys med att undersöka om dessa kategoriseringar har lett till att regeringen ska eller har genomfört

betungande policyåtgärder mot arbetslösa. Vi finner att regeringen har genomfört denna typ av policyåtgärder och att det ligger i linje med Schneider och Ingrams teori.

3.6.1 Definition av gruppen

För att kunna analysera målgruppen arbetslösa är det viktigt att vi identifierar det som regeringen använder som avgränsning och definition. Gruppen arbetslösa definieras enligt Statistiska Centralbyrån i deras Arbetskraftsundersökning (AKU) som “en person som är utan arbete, kan ta ett arbete och aktivt sökt arbete eller som avvaktar ett arbete som börjar inom tre månader” (Statistiska Centralbyrån 2018). Regeringen och Pehrson använder denna definition när de refererar till gruppen arbetslösa (Arbetsmarknadsdepartementet 2023b).

3.6.2 Gruppens konstruktion

I regeringens diskurs kan det enligt vår tidigare analys utläsas en social konstruktion av målgruppen arbetslösa som passiva och bidragsfuskande. Regeringen och Pehrson poängterar att långt ifrån alla är *passiva* i sin strävan efter arbete och att slarvfel står för en del av de 221 miljoner kronor som 2022 var felaktigt utbetalda från arbetslöshetskassorna (Pehrson 2023c; Pehrson 2023a).

Vi skulle däremot argumentera för att den återkommande retoriken kring bidragsfusk och dålig attityd bidrar till att den upplevda orsaken till den rådande arbetslösheten blir de arbetslösa själva. Regeringen får med sin retorik målgruppen arbetslösa att framstå som människor som varken vill arbeta eller utbilda sig och hellre vill leva på bidrag, något som vi ser leder till ett misstänkliggörande av gruppen.

I regeringens konstruktion kring de arbetslösa som grupp återkommer Pehrson till att det är avgörande att just *vuxna och friska* människor som kan arbeta också arbetar.

“Det här är helt avgörande för att individer ska få frihet, egen makt men också avgörande för att vi ska klara framtidens välfärdsutmaningar ska vi kunna bygga flera äldreboenden i framtiden som bygger på att människor som är vuxna friska kan arbeta också arbetar” (Arbetsmarknadsdepartementet 2023b 05:25).

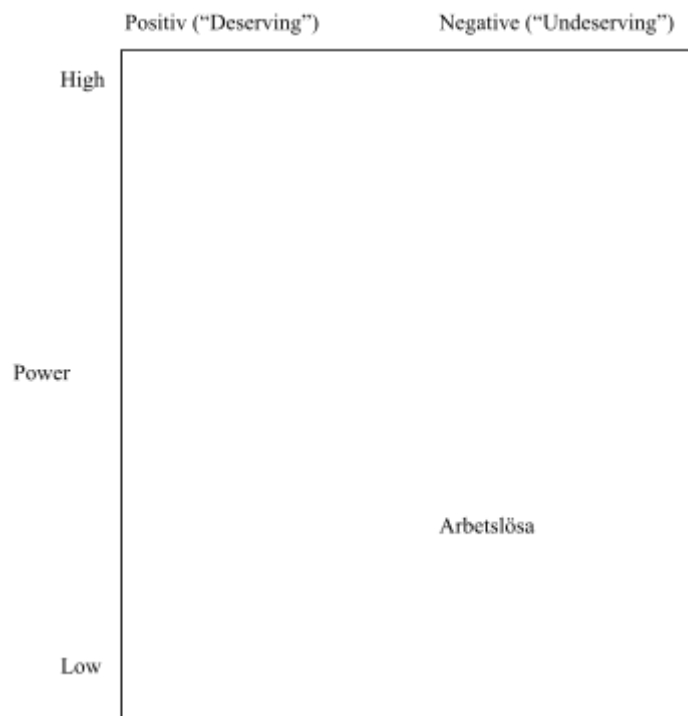
Detta kan ses som att Pehrson målar upp gruppen arbetslösa som en grupp som kan och *bör* arbeta i motsats till grupper som inte kan det. Genom att använda dessa ord kan regeringen anses skapa en kontrast mellan arbetslösa och de som har “legitima” skäl att vara arbetslösa barn och sjuka. Enligt oss konstruerar regeringen således arbetslösa som till största delen *oförtjänta (undeserving)* (Schneider, Ingram & deLeon 2014 s.110-111).

3.6.3 Gruppens makt

Det är svårt att empiriskt undersöka denna grupps makt i samhället, men utifrån att titta på gruppens genomsnittliga inkomst är det möjligt att få en bild av gruppens makt enligt Schneider och Ingrams definition. Som mest kan de som får arbetslöshetsförsäkring erhålla 26 400 kronor per månad före skatt (Arbetsförmedlingen 2023). Detta är lägre än den svenska genomsnittslönen och hamnar i förhållande till hela befolkningen under den 25 percentilen som ligger på 27 200 kronor i månaden före skatt (Statistiska Centralbyrån 2021). De arbetslösa med högst inkomst ligger alltså i förhållande till befolkningen i den lägsta fjärdedelen av månadsinkomster. Gruppen kan således sägas ha en låg ekonomisk makt i förhållande till resten av befolkningen. Mobiliseringsförmåga hos gruppen är svår att urskilja och valdeltagande lika så, men det finns forskning som indikerar på att det finns ett samband mellan en ökad arbetslöshet i ens näromgivning och en minskad vilja att rösta tillika en minskad benägenhet att försöka påverka politiken genom att kontakta politiker och beslutsfattare (Delegationen mot segregation 2020 s.18). Arbetslöshet tenderar dessutom att “smitta” av sig. Ungdomar som bor i områden med hög arbetslöshet tenderar att stanna i arbetslöshet längre (Kolm, Åberg 2010). Vi tolkar detta som att gruppen arbetslösa sammanlagt besitter lite makt och ligger långt ner på Schneider, Ingram och deLeons (2014) vertikala skala.

3.6.4 Gruppens placering i matrisen

Eftersom målgruppen arbetslösa har en övervägande negativ konstruktion av regeringen och har lite politisk och ekonomisk makt anser vi att regeringen har placerat gruppen någonstans mellan *deviants* och *dependents*.

Figur 3.

I Schneider, Ingram och deLeons (2014) diagram har vi placerat arbetslösa utifrån vår egen analys av regeringens konstruktion och dess makt (figur 3). Denna placering är inte exakt och bestämd utan är till för att visualisera ungefär var vi skulle placera målgruppens subjektsposition utifrån vår analys.

3.6.5 Politiken som möjliggörs

I och med denna konstruktion av arbetslösa möjliggör regeringen en politik som kan vara tyngande och ibland även straffande för målgruppen. Med konstruktionen kan de rättfärdiga för sin egna politiska bas och allmänheten, sina skärpta krav på arbetslösa och tilldela icke fördelaktiga policyåtgärder (Schneider, Ingram 1993 ss.336, 343).

Exempel på dessa typer av policys som regeringen *har* och *vill* genomföra är skärpta krav för att erhålla arbetslöshetsförsäkring. Detta inkluderar tydligare och ytterligare krav på att flytta dit jobben finns, att om det behövs krav på att byta yrke och ytterligare aktivitetskrav för att inte bli utesluten ur a-kassan (Pehrson 2023a). Denna konstruktion av arbetslösa som negativ

och maktlös blir extra tydligt när det kommer till utlandsfödda arbetslösa. Pehrson använder vid diskussioner om åtgärder för denna grupp ord som *strängare*, *tydligare* och *krav* (Olsson 2023). Det är tydligt att policyåtgärderna som legitimeras av denna konstruktion går i linje med Schneider och Ingrams teori att en negativ konstruktion möjliggör det som kan beskrivas som straffande eller betungande åtgärder (1993 s.343).

4 Diskussion och slutsats

Slutligen har vi kommit fram till att regeringen problematiserar arbetsmarknadssituationen genom att presentera problemet som att det finns en matchningsproblematik. Denna matchningsproblematik presenteras delvis som en följd av arbetslösas "passivitet". Regeringen presenterar även ett kostnadsproblem i det att det finns ett bidragsfusk. För att legitimera sina lösningar, återinförandet av arbetslinjen och "hårdare tag", konstruerar regeringen gruppen arbetslösa som passiva och på ett överväldigande negativt sätt vilket möjliggör en politik där arbetslösa ses som *förtjänta* av en hård och tuff politik. Även det presenterade problemet med bidragsfusk används för att legitimera skärpta krav på arbetsmarknaden.

Sett till effekterna har vi konstaterat att regeringen bedriver en åtskiljande praktik mellan sysselsatta och arbetslösa. Grupperna ställs mot varandra där arbetslösa ses som en börda för samhället och sysselsatta som bidragande till samhället. Vidare låser regeringen huvudsakligen diskursen till att handla om hur det så gott som alltid är bättre att jobba än att erhålla ersättning som arbetslös. Detta medför att politiken huvudsakligen syftar till att få människor att återgå till arbete och inte till att undersöka arbetslösas situation och vad de möjligen efterfrågar.

Vår analys stärks och bygger vidare på tidigare forskning av Fejes (2010) och Vesterberg (2015) som båda kommer fram till att diskursen i Sverige tidigare har fokuserat på arbetslösas egna ansvar för sin situation, vilket hindrar möjligheter att undersöka om ansvaret för problemen som finns på arbetsmarknaden kan ligga på en samhällsnivå. Att arbetslösa konstrueras i negativa termer för att genomdriva reformer på arbetsmarknaden finner även, om än för specifika grupper, Larsen (2008) och Vesterberg (2015) vilket stärker våra slutsatser.

Något som går att diskutera utifrån våra slutsatser är, hur det skulle kunna gå att tänka på problemet annorlunda? Eftersom diskursen primärt har fokuserat på de arbetslösas egna ansvar för sin situation menar vi att fokuset för diskursen istället skulle kunna ligga på hur svårt det är att ta sig in på den svenska arbetsmarknaden. Diskursen skulle kunna ha kretsat kring möjligheter till att sänka barriären för att ta sig in på

arbetsmarknaden, såsom att minska de formella kvalifikationskraven som präglar dagens arbetsmarknad. Arbetsmarknaden har idag en stark barriär för personer som har kunskaper men inte kan få tillgång till arbete eftersom de inte har formaliserat dessa kunskaper med exempelvis utbildning (Eriksson, Hensvik & Nordström Skans 2017 s.46).

En annan relevant fråga att ställa till de slutsatser vi kommit fram till är vad som kan tänkas förändras eller förbli detsamma med regeringens problemrepresentation och policyn den legitimerar. Av tidigare forskning (Larsen 2008, Vesterberg 2015) tycks inte arbetslösas subjektposition som orsaken till problematik på arbetsmarknaden innebära en förändring. Även de lösningar som presenteras som förändringar, exempelvis skärpta aktivitetskrav för att erhålla A-kassa, går att diskutera gällande huruvida det verkligen är en förändring i politik vi ser, eller snarare ett ytterligare steg på inslagen väg. För att erhålla ersättning idag krävs det att du söker sex jobb i månaden, samt lämnar in en aktivitetsrapport en gång i månaden (Arbetsförmedlingen 2023). Vår subjektiva bedömning gör gällande att detta får ses som tämligen skärpta krav.

5 Referenslista

Akademikernas A-kassa, 2022. *Ersättning och A-kassa*.

<https://arbetsloshetsrapporten.se/ersattning-akassa/> Hämtad: 2023-05-09

Alamaa, Linda - Melander, Stina - Stubbergaard, Ylva, 2022. "Introduktion". I Linda,

Alamaa - Stina, Melander - Ylva, Stubbergaard. (red), 2022. *Perspektiv på offentlig förvaltning: teori i praktiken*. Lund: Studentlitteratur. s.11-30.

Arbetsförmedlingen, 2023. *Ersättning från a-kassa*.

<https://arbetsformedlingen.se/for-arbetssookande/arbetslos---vad-hander-nu/ersattning-fran-a-kassa> Hämtad: 2023-05-15

Arbetsmarknadsdepartementet, 2023a. *719 miljoner kronor till utbildning för vuxna* 30 mars

(Video)<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/03/719-miljoner-kronor-till-utbildning-for-vuxna/> Hämtad: 2023-05-08.

Arbetsmarknadsdepartementet, 2023b. *Jobbpaket för att möta utmaningar på arbetsmarknaden*. 2 maj (Video)

<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/05/jobbpaket-for-att-mota-utmaningar-pa-arbetsmarknaden/> Hämtad: 2023-05-07.

Arbetsmarknadsdepartementet, 2022. *Johan Pehrson om arbetslösheten och prioriteringar för att återupprätta arbetslinjen* 15 december (Video)

<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2022/12/johan-pehrson-om-arbetslosheten-och-prioriteringar-for-att-ateruppratta-arbetslinjen/> Hämtad: 2023-05-11.

Bacchi, Carol, 2009. *Analysing Policy: What's the problem represented to be?* Pearson Australia.

Bergström, Göran - Ekström, Linda, 2018. i Bergström, Göran - Boréus Kristina. (red), 2018. *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur. s. 253-301

Carlén, Thomas - Nikali, Mia, 2023. "Obegripligt att regeringen skär ner på yrkesutbildningarna." *Arbetet*. 9 januari

<https://arbetet.se/2023/01/09/obegripligt-att-regeringen-skar-ner-pa-yrkesutbildningarna/> Hämtad: 2023-05-10.

- Delegationen mot segregation, 2020. *En demokrati för alla?* Stockholm: *Delegationen mot segregation*
https://www.delmos.se/wp-content/uploads/2020/03/en_demokrati_for_alla_tillg_anglig.pdf Hämtad: 2023-05-16.
- Eriksson, Stefan - Hensvik, Lena - Nordström Skans, Oskar, 2017. "Rapport 2017:5 Den svenska arbetsmarknaden och dess utmaningar" Uppsala: *IFAU*
<https://www.ifau.se/globalassets/pdf/se/2017/r-2017-05-den-svenska-arbetsmarknaden-och-dess-utmaningar.pdf> Hämtad: 2023-05-15.
- Fejes, Andreas, 2010. "Discourses on employability: constituting the responsible citizen" i *Studies in Continuing Education* 32:(2) s.89-102
- Kolm, Ann-Sofie - Åberg, Yvonne, 2010. "Arbetslöshet smittar" 23 augusti *IFAU*
<https://www.ifau.se/Press/Pressmeddelanden/Arbetsloshet-smittar/> Hämtad: 2023-05-16
- Lagunathans, Govender, 2023. *Crumbs from the Rich Man's Table?: Municipal Labour Market Policies and Recognition of Welfare Recipients in Sweden* [Doktorsavhandling, Linnéuniversitetet] DiVA.
<https://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1755046/FULLTEXT01.pdf>
- Larsen, Christian Albrekt, 2008. "The political logic of labour market reforms and popular images of target groups" i *Journal of European Social Policy* 18:(1), s.50-63
<https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/0958928707084451>
- Moderaterna, 2023. *Ekonomi och jobb*.
<https://moderaterna.se/var-politik/ekonomi-och-jobb/> Hämtad: 2023-05-10
- Olsson, Hans, 2023. "Regeringen vill skärpa kraven på invandrare – måste flytta till jobb". *Dagens Nyheter* 20 april:
<https://www.dn.se/sverige/regeringen-vill-skarpa-kraven-pa-invandrare-maste-flytta-till-jobb/> Hämtad: 2023-05-11.
- Pehrson, Johan, 2023a. "Jag blir bestört över bristen på lokförare". *Expressen* 14 april
<https://www.expressen.se/debatt/jag-bli-bestort-over--bristen-pa-lokforare/>
Hämtad: 2023-05-11.
- Pehrson, Johan (@JohanPehrson), 2023b. *Inga SJ-tåg mellan Skåne och Göteborg i sommar. Det är helt sjukt faktiskt. Hundratusentals arbetslösa. Ändå går inte tågen på grund av lokförarbrist. Med regeringens politik kommer det inte vara*

lika fett att vara arbetslös. Bidragsreform. Utbildningslinje. Arbetslinje. Punkt. (Twitterinlägg), 13 april.

<https://twitter.com/JohanPehrson/status/1646523939588538368> (Hämtad: 2023-05-08)

Pehrson, Johan, 2023c. *Arbetslösas ekonomiska levnadsvillkor*. Svar på skriftlig fråga 2022/23:556 av Teresa Carvalho (S). 26 april.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/skriftlig-fraga/arbetslosas-ekonomiska-levnadsvillkor_HA11556 Hämtad: 2023-05-10.

Schneider, Anne L. - Ingram, Helen - deLeon, Peter, 2014. "Democratic policy design: social construction of target populations" i *Theories of the policy process* av Weible, Christopher M - Sabatier, Paul A (red), 2014. Westview Press: ProQuest Ebook Central <https://ebookcentral.proquest.com/lib/lund/reader.action?docID=1181620>

Schneider, Anne L. - Ingram, Helen, 1993. "Social Construction of Target Populations: Implications for Politics and Policy." i *The American Political Science Review*, 87:(2), s.334–347. <https://doi.org/10.2307/2939044>

Statens Offentliga Utredningar, 1925. *BETÄNKANDE MED FÖRSLAG TILL MOTVERKANDE AV ARBETSLÖSHET GENOM ANORDNANDE AV ALLMÄN ARBETEN*. (SOU 1925: 29). Socialdepartementet.

Statistiska Centralbyrån, 2023a. *Sysselsättningen fortsätter att öka*.

<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/arbetsmarknad/arbetskraftsundersokningar/arbetskraftsundersokningarna-aku/pong/statistiknyhet/arbetskraftsundersokningarna-aku-mars-2023/> Hämtad: 2023-05-09.

Statistiska Centralbyrån, 2023b. *Antalet personer med bidrag lägsta sedan mätningarna började*, 23 mars.

<https://www.scb.se/pressmeddelande/antalet-personer-med-bidrag-lagsta-sedan-matningarna-borjade/> Hämtad: 2023-05-10.

Statistiska Centralbyrån, 2021. *Lönespridning efter sektor och kön 2021*.

<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/arbetsmarknad/loner-och-arbetskostnader/lonestrukturstatistik-hela-ekonomin/pong/tabell-och-diagram/lonespridning-efter-sektor-och-kon/> Hämtad: 2023-05-16 .

Statistiska Centralbyrån, 2018. *Arbetslös – inte samma sak hos SCB och Arbetsförmedlingen*
<https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2018/arbetslos--inte-samma-sak-hos-scb-och-arbetsformedlingen/> Hämtad: 2023-05-16.

Studio Ett, 2023. “Johan Pehrson får kritik – uttryckte att arbetslösa har det för ”fett””.
[radioprogram]. *Sveriges Radio P1*, 14 april.
<https://sverigesradio.se/artikel/johan-pehrson-far-kritik-uttryckte-att-arbetslosa-har-det-fett> Hämtad:2023-05-10.

Triantafillous, Peter, 2011. “The OECD’s thinking on the governing of unemployment”
i *Policy & Politics*. 39(4) s.567-582.

Vesterberg, Viktor, 2015. “Learning to be Swedish: Governing Migrants in Labour Market
Projects” i *Studies in Continuing Education*. 37:(3) s.302-316.

Winther Jørgensen, Marianne - Philips, Louise, 2000. *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur